

Répási Krisztián

„Bűnbánók” és a maxiper: avagy mitől gyengült meg a Cosa Nostra?

A biztonságot fenyegető tényezők közül feltehetően a szervezett bűnözés az egyik legnehezebben kezelhető jelenség, azonban – talán csak a mexikói drogháború kivételével – mégsem kap annyi figyelmet, mint amennyit veszélyessége indokolna. A szicíliai maffia, a Cosa Nostra Európa, sőt a világ legveszélyesebb szervezett bűnözői hálózatai közé sorolható. Az ellene folyó küzdelemlről szólva szükséges megjegyezni, hogy 2012 szomorú évfordulónak ígérkezik: májusban, illetve júliusban lesz húsz éve, hogy meggyilkolták a maffiaellenes hadjárat emblematikus figuráit, Giovanni Falcone és Paolo Borsellino vizsgálóbírókat. A következő írás egyrészt rávilágít arra, hogy mi vezetett a szervezett alvilág több mint 150 éve jelen lévő képviselőjének negyedszázaddal ezelőtti meggyengüléséhez, másrészt megvizsgálja, hogy a Cosa Nostra miként élte túl a letartóztatási hullámot.

A per, amely megrázta Olaszországot

A magára hagyott sziget

Mazara del Vallóban 2011. július 1-jén elfogták Gaetano Riinát, a Cosa Nostra egykori teljhatalmú vezérének, Salvatore Riinának a testvérét. A 78 éves maffiózó nemcsak a corleonei klán pénztárosa volt, hanem ő tartotta a kapcsolatot más maffiacsoportokkal is, komoly erőfeszítéseket téve arra, hogy újjászervezze a Cosa Nostrát, amely a 26 évvel ezelőtt lezajlott hatalmas maffiaellenes per következményeként, a vezető pozíciókat betöltő corleoneiek letartóztatásával jelentős veszteséget szenvedett.

Pete László tanulmányában kifejti, hogy az 1970-es évek végétől az 1980-as évek elejéig tartó (második) szicíliai maffiaháború kiobbantójának és győztesének az a Corleone városából származó klán tekint-

hető, amelynek vezetője Salvatore (Totò) Riina, második embere pedig Bernardo Provenzano volt. A corleoneiek a totális hatalom elérésére törekedtek, szemük előtt az egész világra kiterjedő kábítószer- és fegyverkereskedői hálózat kiépítése lebegett. Riináké alkalmatlannak találták a palermói maffiás családokat a grandiózus tervek végrehajtására, hadat üzenve mindazok ellen, akik akadályozni próbálták őket céljaik elérésében. Az 1980-as évek elejére Szicília tartományi székhelye, Palermo a polgárháború sújtotta Bejrúthoz volt hasonlítható, mert szinte mindennaposá váltak a fegyveres leszámolások, robbantásos merényletek.

A háború, a féktelen öldöklés két szintén folyt. A rivális maffiacsaládok küzdelmeiből a corleoneiek „bandája” került ki győztesen, a vesztes családok tagjait vagy lemészárolták, beleértve a nőket és a gyerekeket is, vagy menekülésre kényszerít-

tették, míg a másik fronton a bűnüldöző szervek képviselői elleni küzdelem zajlott. Ennek során gyilkolták meg többek között Antonino Cassarà rendőrtisztet, Cesare Terranova vizsgálóbírókat és Carlo Alberto Dalla Chiesa csendőrtábornokot. A Cosa Nostra az újságírókat és a politikai élet szereplőit sem kímélte: a maffiás ügyeket boncolgató *I Siciliani* folyóirat alapítójának, Giuseppe Favának, illetve Piersanti Mattarella kereszténydemokrata és Pio La Torre kommunista politikusoknak maffiaellenes tevékenységük miatt kellett meghalniuk.

A corleoneiek módszerei több szempontból is eltértek a Cosa Nostra tradícióitól. Egyrészt korábban, a fegyveres támadásokba torkolló „nézeteltérések” esetében létezett semlegesség, míg a corleoneiek tombolása idején a semlegesség egyet jelentett a Riináékkal való szembenállással, vagyis a halállal, másrészt régebben, a családok közti leszámolások során a győztesek nem folytattak hajtóvadászatot a vesztes család nőtagjai és a gyerekek ellen. Harmadrészt a „régii”, klasszikusnak mondható maffia csak kivételes esetben végzett az állam képviselőjével, mert parazitaként, rajta élőködve nem állt érdekében az állam teljes elpusztítása, valamint, kerülve a nyilvánosságot, igyekezett megakadályozni, hogy a figyelem ráirányuljon a bűnszervezetre. Az erőszak csillapodását hátráltatta, hogy a média sokáig nem tanúsított túlzott érdeklődést a szicíliai események iránt, mert minden erejével a szélsőjobboldali és a szélsőbaloldali terrorcselekményekre koncentrált. Ezenfelül a Cosa Nostrával összefonódott államnak – legfőképpen a hétszerezes miniszterelnök, Giulio Andreotti vezette kereszténydemokrata szárnynak, kisebb részt pedig Bettino Craxi szocialistáinak – nem állt érdekében a hathatós fellépés, azonban a Vörös Brigádok utáni nyomozás során fontos eredményeket elérő, majd Szi-

cíliára vezényelt Dalla Chiesa tábornoknak és feleségének 1982. szeptember 3-án történt meggyilkolása után már Róma sem maradhatott tétlen.

A maxiperhez vezető út

A Cosa Nostra elleni küzdelem mérföldkövének számító, 1986-os maxi- vagy szuperpernek is nevezett bírósági tárgyalást négy rendkívül fontos esemény alapozta meg. A tábornok megölése után tíz nappal lépteték életbe a büntető törvénykönyv módosításaként a szervezett bűnözésről szóló, 416-os cikkely kiegészítését (416 bis), más néven a La Torre–Rognoni-törvényt, amely bünteti a maffiás típusú bűnszövetkezetben való részvételt. Eredetileg a 416-os cikkely a szervezett bűnözés tényét mindössze három kritérium, a szervezethez, csoporthoz való kötődés, az azon belül kialakított belső struktúra megléte és a bűnözői tevékenység folytatása alapján határozta meg. A maffiás típusú szervezett bűnözésnek azonban további, specifikus jellemzői is vannak: a feltétlen engedelmesség, valamint a mindenki-re, nemcsak a bűnözőre, hanem annak családjára és környezetére is kiterjedő hallgatás törvényének, az *omertà*nak a betartása, amely kizárja a hatóságokkal történő bármilyen együttműködést. A törvény kiegészítésében a jogalkotók meghatározták a maffia-típusú bűnszervezet fogalmát. Ennek lényege, hogy az ilyen típusú bűnszövetkezet tagjai megfélemlítést alkalmaznak annak érdekében, hogy

- bűncselekményeket kövessenek el;
- gazdasági tevékenységek, koncessziók, közszolgáltatások feletti irányítást szerezzenek meg;
- maguk vagy mások számára őket meg nem illető profitot, előnyöket biztosítsanak;
- akadályozzák a választójog szabad gyakorlását;

– valamint maguk vagy mások számára törvénytelen úton szerezzenek szavazatokat. (A választójog gyakorlásáról és a szavazatszerzésről szóló részt az 1992-es módosítás során csatolták a törvényhez.)

Giovanni Falcone vizsgálóbíró rámutat, hogy a törvény – bevezetve a Btk-ba a maffiatípusú bünszövetkezet fogalmát – lehetőséget ad a hatóságoknak az illegálisan szerzett vagyon lefoglalására, így a bünszervezet legérzékenyebb pontját, a pénzt lehet támadni. Emellett azokat a személyeket is őrizetbe vehetik, akikről megalapozott gyanú áll fenn, hogy kapcsolatban áll a maffiával. Esetükben a bíró megelőző intézkedésekkel élhet addig, amíg elegendő bizonyíték gyűlik össze a perhez.

A büntetőjogi újítással párhuzamosan a rendőri munka határfokát is növelni kellett, ezért még ugyanebben az évben létrehozták az Alto Commissariato Antimafia nyomozati szervet, ami a szicíliai és a nápolyi szervezett alvilággal kapcsolatos ügyek felgöngyölítésére specializálódott. Ezen túlmenően 1983 novemberében Antonino Caponetto és Rocco Chinnici bírók létrehozták a „pool antimafia” nevű szakértői csoportot, amiben a maffiaellenes küzdelem élharcosai, Giovanni Falcone és Paolo Borsellino is részt vettek. A „pool antimafia” lényege abban állt, hogy a csoportban részt vevő vizsgálóbírók és rendőrök nem külön-külön dolgoztak az ügyeken, hanem felosztották egymást közt a munkát, kicserélték egymással az információkat, így ha egyiküket meggyilkolták, a többiek folytatni tudták a nyomozást. A maffiás ügyek felderítéséhez nagy segítséget nyújtott az úgynevezett „Rapporto dei 162” térképe, ami 162 magas rangú maffiózó közötti kapcsolatot jelölt. Az Antonino Cassarà által 1982-ben összeállított térkép tekinthető a későbbi maxiper kiindulópontjának.

A Cosa Nostra elleni küzdelem legfontosabb mozzanatát azonban az igazságszolgáltatással együttműködő „bűnbánó” maffiózók vallomásai jelentették. Az áttörést Tommaso Buscetta 1984-es brazíliai elfogása hozta meg. Az olasz és a dél-amerikai szervezett alvilággal való szoros kapcsolata miatt „két világ főnökének” is hívott maffiózó Falcone vizsgálóbírónak tett vallomásaiban felvázolta a Cosa Nostra struktúráját, ismertette a jelbeszédet, kódolt írások jelentését, beszélt a beavatási szertartásról, de ami még fontosabb, a bűncselekményekről is. Nem sokkal később a Riinaék által szintén halálra ítélt Salvatore Contorno is követte Buscetta példáját. A „bűnbánóknak” köszönhetően a maffiaellenes szerveknek nemcsak a „közkatonákat” sikerült elfogniuk, hanem a családfőket is, sőt horogra akadtak olyan kereszténydemokrata politikusok, akik évek, évtizedek óta együttműködtek a Cosa Nostrával, köztük Vito Ciancimino, Palermo egykori polgármestere és a Salvo unokatestvérek.

A vizsgálóbíró leghíresebb nemzetközi akciója az amerikai kollégáival, köztük Rudolph Giulianival, Manhattan akkori körzeti ügyészével, New York későbbi polgármesterével történő összefogás keretében lezajlott „Szicíliai kapcsolat” fedőnevű művelet volt, ami a Buscetta által leleplezett New York-i kábítószer-kereskedői hálózatnak a felszámolását célozta meg. Az akciót „Pizzakapcsolatnak” is hívták, mert a heroinelosztás legfontosabb központjai maffiózók által üzemeltetett pizzériákban voltak.

A Buscetta-elmélet

Az összesen 474 vádlott elleni per 1986. február 11-én kezdődött a régi Ucciardone börtön mellett, külön erre a célra megépí-

tett bunkerszerű épületben. Ez volt a szicíliai szervezett alvilág ellen indított addigi legnagyobb per, amin az egyszerű bérnyílásoktól kezdve a kisebb főnökökön át egészen a „nagy halakig” a „maffia társadalmának” minden rétege képviseltette magát. Az elsőfokú ítélet a Buscetta vallomásán nyugvó „kollektív felelősség” elve alapján született, vagyis a Cosa Nostrán belüli magasabb pozícióban lévő személyeket minden, a maffia által elkövetett büntetért felelősségre lehet vonni. Ennek megértéséhez szükséges nagy vonalakban felvázolni a Cosa Nostra struktúráját.

A piramis alján a család helyezkedik el, amit a családfő irányít. A kerületi főnökségnek is nevezhető második szint három vagy annál több, működési területüket tekintve egymással határos családot foglal magába. Egyikük vezetője, vagyis családfője irányító szerepet tölt be a szervezeti egységen belül. A különböző települések kerületi főnökei a megyei szinteken létrejött Bizottságba (Kupolába) tömörülnek, ugyanis az összes szicíliai megyének megvan a saját bizottsága, amely a családok közötti közvetítő és ellenőrző szerepet tölti be. A „megyei bizottságok” közül a *primus inter pares* alapján a palermói a legjelentősebb. A hierarchia csúcsán elhelyezkedő, vagyis a megyei szintű irányításon túli testületről Buscetta és „bűnbánó” társa, Leonardo Messina azt állították, hogy az 1970-es évek közepén, feltehetően Riinák közbenjárására, létrehoztak egy korábban nem létező, ad hoc jelleggel összeülő, megyéken átívelő csúcsszervet. A tartományi (vagyis szicíliai) szinten elhelyezkedő „szuperkupola” a fontosabb megyékben, vagyis Palermóban, Cataniában, Agrigentóban, Trapaniban, Ennában és Caltanissetában lévő bizottságok vezetőiből állt össze, míg Siracusa, Ragusa és Messina a kisebb jelentőségű megyék közé tartoztak. A „szuperkupoláról”

kevés információ áll rendelkezésre, mindazonáltal Falcone bíró a szicíliai maffián belüli legfontosabb szervként hivatkozik rá, kiemelve, hogy a „la Regione”-ként is emlegetett tartományi Kupola alakítja ki az egész bünszervezet stratégiáját, meghatározva emellett azokat a szabályokat, törvényeket, amelyeket a Cosa Nostra minden tagja köteles betartani. Hozzá kell tenni, hogy Buscetta vallomásában kevés szó esik a „la Regione” pontos szerepéről, az egykori maffiózó a bűncselekmények elkövetésével legtöbbször a Palermói Bizottságot hozza kapcsolatba. A fentiek értelmében a Buscetta-elmélet azt mondja ki, hogy minden „különleges”, nagy volumenű bűncselekmény (például gyilkosság) végrehajtásához a Palermói Bizottság jóváhagyását kell kérni, míg egy „normál” akcióhoz elég annak a családnak, családfőnek az engedélye, amelynek a területén a bűncselekmény megtörténik.

A bíróság elítélte a maffiózókat, azonban másodfokon a fellebbviteli törvényszék elutasította a kollektív felelősséget megállapító Buscetta-elméletet, így a végső döntés a Legfelsőbb Bíróságra (a Semmitőszékre) hárult. A maffiózók azt remélték, hogy a felelősségre vonást ezúttal is megússzák, és nem alaptalanul gondolták így, ugyanis a maffia emberei az igazságszolgáltatásba is beférkőztek. A Legfelsőbb Bíróság azonban jóváhagyta az első fokon hozott ítéleteket, megsemmisítve a védelem beadványait, megerősítve ezáltal a Buscetta-elmélet állításait. A per során több mint 2000 évnyi letöltendő börtönt szabtak ki, 11 milliárd lírát kitevő kártérítéssel egyetemben, és 19 tényleges életfogytiglani ítélet is született olyan vezető maffiózókkal kapcsolatosan, mint Francesco Spadaro, Michele Greco, Francesco Madonia, Bernardo Provenzano, Totò Riina, Benedetto Santapaola. A „bűnbánók” közül a legsúlyosabb büntetést Salvatore

Contorno kapta, hat és fél évet, míg Buscetta három és fél évet kapott.

Bűnbánás vagy csupán együttműködés az igazságszolgáltatással?

Nem Buscetta és társai voltak az elsők, akik megszegték a hallgatás törvényét. Dalla Chiesa tábornok 1982-ben jelentette ki az *l'Unità* című újságnak adott interjújában, hogy „az első bűnbánónk a szicíliai maffia köreiből már a 70-es években jelentkezett”. A maffiózók névtelen levelek formájában vagy a bűnüldöző szervek embereivel összehozott titkos találkozók során mártották be az ellenségeiket. Nem tett másként a magas rangú maffiózó, Giuseppe Di Cristina sem, aki a csendőröknek mindent elmondott, amivel csak ártani tudott a corleoneieknek. E tekintetben a maxiper újdonsága inkább abban állt, hogy a maffiózók a nyilvánosság előtt, a bíróságon, élő televíziós közvetítésben tanúskodtak.

A kábítószercsempész-hálózatot működtető Tommaso Buscetta kizárólag az ellenségei által elkövetett rémtettekről beszélt, a barátai és a saját bűntetteiről viszont hallgatott. Társa, Salvatore Contorno nemcsak megerősítette, hanem új információkkal is kiegészítette a Buscetta által megrajzolt képet a bűnszervezetről. Gyanú felett álló személyeket – orvosokat, ügyvédeket, vállalkozókat, politikusokat – megvádolva elmondta, mi történt Buscetta braziliai tartózkodása alatt a palermói maffiában. Antonino Calderone nizzai letartóztatását követően, 1987. április 18-án tett vallomást, amivel 160 ember őrizetbe vételét segítette elő. Calderone kihallgatónak felvázolta a különböző szicíliai megyékben, 1984 után újjáalakult családok szerkezetét, hozzátéve, hogy Cataniában a Cosa Nostra már 1925 óta

létezik. Megerősítette, hogy a cataniai családoknak döntő szerepük volt Dalla Chiesa tábornok likvidálásában, továbbá felfedte a kapcsolatot a maffia, a cataniai vállalkozói szféra és az országot 1945 óta kormányzó Kereszténydemokrata Párt között. Calderone nem győzte hangsúlyozni azt, ami felett Buscetta többször is elsiklott: a maffia és a politikai hatalom szoros összefonódását.

Leonardo Vitale sorsa szimbolikusan is tekinthető. Vitale 1973-ban tett vallomást, és információi jelentős segítséget nyújtottak a későbbi nyomozásokban, de a rendőrséggel folytatott együttműködése során nemcsak a corleoneiek által elkövetett bűnöket kellett felidéznie, hanem a sajátjait is. Vallomástétele után pszichiátriai intézetbe került, mert az elméje nem tudta elviselni ezt a terhet.

Az igazságszolgáltatással együttműködők közül meg kell még említeni Leonardo Messina, Gaspare Mutolo és Giuseppe Marchese nevét. Utóbbi volt az első „bűnbánó” a győztes családok közül, 12 éven át volt hűséges a corleoneiekhez, Riina bizalmasaként hasznos adatokkal szolgált az agrigentói, a caltanisettai és az ennai maffiacsaládokról, főnökökről, bérgyilkosokról, valamint a Cosa Nostrához közeli cégvezetőkről. Marchese információi alapján hajtották végre a Buscetta vallomása utáni legszélesebb körű maffiaellenes nyomozást és letartóztatásokat.

Annak ellenére, hogy a nők szerepét a maffiaellenes harcban sokan másodlagosnak tekintik, több meggyilkolt bűnöző nő hozzátartozója – összeszedve minden bátorságát – feljelentette a gyilkosokat. Calogero Comaianni felesége vallomásában kiemelte, hogy férje gyilkosa, Luciano Liggio az 1950–1960-as években Riina és Provenzano mentora volt, szárnyai alá vette a feltörekvő huszonéves bűnözőket. Serafina Battaglia fellázadt a hallgatás törvénye ellen, a hatóságokhoz fordult és megnevez-

te maffiózó férjének és fiának gyilkosait: a nagy hatalmú Pietro Torrettát, valamint Vincenzo és Filippo Rimit. Arra is volt példa, hogy mind a maffia, mind az ellene folytatott küzdelem jelen volt ugyanazon a családon belül. Luigi Impastato a maffia soraiba tartozott, fia, Giuseppe viszont a baloldali, maffiaellenes Proletár Demokrácia nevű mozgalomnak volt a tagja. Gyűléseken és a rádióban olyan „tiszteletreméltó úriemberekkel” szemben „uszított”, mint a Cosa Nostra felső vezetésében helyet foglaló Gaetano Badalamenti, aki végül az apát és a fiút is megölette. A gyászoló özvegy és anya, Felicia Bartolotta Giuseppe emlékére úgy döntött, harcba száll fia becsületéért, s tanúskodott több magas rangú bűnöző ellen.

Felmerül a kérdés, hogy „bűnbánók” miért szegték meg az *omertàt*, aláásva ezzel az egész bűnszövetkezet hatalmát. Buscetta a következőképpen indokolta döntését: „szeretném előrebocsátani, hogy nem vagyok kém, és nem kívánok magamnak kedvezményeket az igazságszolgáltatástól. Ugyanakkor nem vagyok »bűnbánó« sem olyan értelemben véve, hogy vallomásomat nem szájalmas, önös érdekből teszem” [...] „Maffiózó voltam, és hibákat követtem el, ... a társadalom, a fiaim és a fiatalok érdekében fel szándékozom fedni mindazt, amit tudok arról a rákfénéről, amit maffiának neveznek azért, hogy az új generációk méltóságteljesebb és emberibb életet élhessenek”. Hozzátette, hogy a Cosa Nostra egy könyörtelen gyilkosokból álló bandává alakult át, mert a corleoneiek felrúgták a szervezet tradicionális elveit. Hasonlóképp gondolkozott Calderone is, aki fájjalta, hogy a régi maffia már nem létezik: „többé már nincs semmilyen tisztelet, nincsenek szabályok, nincsenek hagyományok, nincsen többé már semmi, csak a terror.”

A „bűnbánók” döntő többségét a Riina követőivel szemben alulmaradt családok

tagjai, főnökei tették ki, akiknek rokonait a corleoneiek megölték a maffiaháború során. Buscetta nem véletlenül állította, hogy ő nem igazi bűnbánó, mivel Leonardo Vitalével ellentétben semmit, vagy legalábbis majdnem semmit sem bánt meg. A legnagyobb probléma Buscetta és Calderone számára nem az volt, hogy ők maguk számos bűncselekményt követtek el, hanem az, hogy a Cosa Nostra régi elvei elvesztek. Tehát ha a corleoneiek nem irtották volna ki családjuk nagy részét, ha nem rombolták volna le a bűnszövetkezet régi elveit, akkor sosem beszéltek volna a rendőrségnek, így feltehetően mindössze arról van szó, hogy a „bűnbánók” tanúskodásukkal más módon folytatták a harcot Riinák ellen, miközben vallomásukért cserébe védelmet kérhettek az államtól.

Bátorságukért hatalmas árat fizettek. Buscetta, Contorno és a Cosa Nostra megerősödésével kapcsolatos, rendkívül részletes információkat szolgáltató Francesco Marino Mannoia családjának nagy részét lemészárolták. Giuseppe Di Cristinát meggyilkolták, miután kapcsolatba lépett a csendőrökkel, míg Calderonének külföldre kellett menekülnie; Vitalét is megölték, miután elhagyta a pszichiátriai intézetet. A maxiper során az igazságszolgáltatással együttműködő bűnözőket érintően nem születtek súlyos ítéletek, az ő igazi büntetésük Riina bosszúja volt.

Végszám

Miután 1992-ben a Legfelsőbb Bíróság jóváhagyta az első fokon hozott ítéleteket, Totò Riina nyílt harcot hirdetett az állam ellen. Hadjáratának főbb állomásaiként megölette Falconét és Borsellinót, valamint Salvo Lima kereszténydemokrata képviselőt, aki összekötő ember volt a maffia és Andreottiék között. Ezen kívül a corleonei-

ek két autóban rejtett bombát robbantottak fel Rómában, valamint egyet-egyét Milánóban és Firenzében. A vizsgálóbírók megölése illeszkedett Riinák módszereihez, Lima kivégzése és a látszólag minden funkció nélküli, terrorizmusra emlékeztető, szándékosan műemlékek mellett elkövetett robbantásos merényletek azonban – félelmet keltve egyúttal nemcsak a szicíliai lakosokban, hanem egész Olaszországban is – új üzenetet hordoztak: a maffia az állam szimbólumait támadta, büntetve az államot és a politikusokat, mert nem tudták megvédeni őt az igazságszolgáltatástól. A kormány a „Szicíliai vecsernye” művelet keretében rendfenntartó erőként több ezer katonát vezényelt a szigetre. A hajtóvadászat eredményeként 1993-ban Salvatore Riinát, a rákövetkező években pedig a corleonei klán számos befolyásos emberét is sikerült elfogni.

Riinák meggyengüléséhez több tényező is hozzájárult. Egyrészt a corleoneiek az állam képviselőinek sorozatos lemészárlásával túlléptek minden határon, másrészt a Kereszténydemokrata Pártnak a bipoláris világ, és ezáltal a nagy rivális, az Olasz Kommunista Párt összeomlásával nem volt többé szüksége a maffiára azért, hogy „szállítsa” a szicíliai szavazatokat. Végül pedig a „milánói vizsgálóbíróknak” az 1990-es évek elején zajló tevékenysége az egész ország korrupcióra épülő rendszerét megingatta. Az általános krízisben a maffia sem őrizhette meg háborítatlanul a korrupcióra épülő hatalmát”. Mindazonáltal az igazságszolgáltatással együttműködő Gaspare Mutolo a maxiper után kijelentette, hogy Falcone egyetlen hibája mindössze az volt, hogy az egész világgal elhitette, a maffia csupán azokból áll, akik most börtönben ülnek, mert a Polipnak is hívott szervezet nem pusztán bűnszövetkezet, hanem egyszerre testesíti meg Szi-

cília kriminológiai, szociális, gazdasági és kulturális problémáit.

A Cosa Nostra a 21. században

Riina elfogása után társa, Bernardo Provenzano lett a szervezet első embere, aki kevésbé volt konfrontatív, mint elődje. Tizenhárom éven át tartó uralma során egyfajta „Pax Mafiosát” hozott létre, vagyis sok szempontból visszatért a Cosa Nostra korábbi módszereihez. Az alámerülés taktikáját választva igyekezett kikerülni a hatóság látóköréből, a csöndesebb maffia híveként megpróbált egyensúlyt teremteni a bűnszövetkezet erőszakpárti és megegyezőbb szárnya közt. 2006 áprilisában 43 évnyi bujkálás után a „Gotha” fedőnevű akció során Provenzano is kézre került, de mivel utódját nem nevezte meg, ezért elfogása után megindult a harc az üresen hagyott posztért. Egy évvel később letartóztatták az egyik nagy esélyest, Salvatore Lo Piccolót, de 2008-ban a hatóságok számára nyilvánvalóvá vált, hogy a csata eldőlt: a Cosa Nostra első embere a luxuscikkekre sokat adó, „Playboynak” hívott, 49 éves Matteo Messina Denaro lett, aki azért különösen veszélyes, mert ötvözi magában a régi és a 21. századi, modern maffia jellemzőit. Provenzanót tekinti példaképének, ezért hozzá hasonlóan kevésbé támadóbb az állammal szemben, mindamelllett fényűző életvitele ellenére is azonosulni tudott a maffia tradícióival. Denaro kiváló szervező-készségével képes lehet arra, hogy szövetségeseivel együtt megszilárdítsa a Cosa Nostrát, így a 2008-ban végrehajtott „Perseusz” művelet, amelynek során 94 maffiózót vettek őrizetbe, valamint Riina testvéreinek elfogása ugyan le tudják lassítani ezt a folyamatot, megállítani azonban nem.

Összességében véve a Cosa Nostra mindent megtesz azért, hogy rendezze sorait, visszaszerezve korábbi befolyását. Tendenciaként megfigyelhető továbbá, hogy a szervezet „háborúpárti” szárnyának lekapcsolása után a bűnszövetkezeten belül a konszenzusra törekvés és az 1970-es évek előtti, „évszázados” stratégiához való visszatérés győzedelmeskedett: Salvatore Riina módszereinek újbóli alkalmazására, ami egyébként is egyedülállónak számított a maffia történetében, valószínű-

leg nem kerül sor. A régi-új stratégia középpontjában továbbra is az állam kiszipolyozása áll, de mindezt most már csendben, feltűnésmentesen. A sors fintora egyrészt, hogy a korábban bevált módszerhez éppen Riina egykori fegyvertársa, személyes jó barátja tért vissza, másrészt a Cosa Nostra meggyengülése a hozzá hasonló, rendkívül veszélyes bűnszervezetek megerősödését vonta maga után: a Nápolyban, illetve annak környékén élősködő Camorráé és a calabriai 'Ndranghetáé. ■

Irodalom

- Palazzolo, Salvo: Mafia, in manette il fratello di Totò Riina. *La Repubblica*, 1 luglio 2011.
http://palermo.repubblica.it/cronaca/2011/07/01/news/mafia_in_manette_il_fratello_di_riina_e_il_consigliere_del_clan_di_corleone-18480964/index.html?ref=search.
- Pete László: A maffia története. *Klió*, 1998. 1. sz. <http://www.c3.hu/~klio/klio981/klio038.htm>.
- Andreides Gábor: Két olaszországi bírósági ítélet apropóján. *Grotius*, 2010-09-01, 3. o.
<http://www.grotius.hu/publ/displ.asp?id=ESMFSI>.
- Falcone, Giovanni: *Cose di Cosa Nostra*. Milano, 1993, RCS Rizzoli Libri S.p.A.
- Richards, Charles: Sicilian tragedy, world problem: First Falcone, now Borsellino. *The Independent*, 21 July 1992. <http://www.independent.co.uk/opinion/sicilian-tragedy-world-problem-first-falcone-now-borsellino-two-leading-judges-have-been-murdered-and-mafia-crime-is-spreading-across-the-globe-the-state-must-fight-back-rather-than-leaving-it-to-individuals-says-charles-richards-1534567.html>.
- Staler, Peter: The Sicilian Connection, *Time*, 15 October 1984.
<http://www.time.com/time/magazine/article/0,9171,923697,00.html>.
- Arlacchi, Giuseppe: *Gli uomini del disonore*. Milano, 1992, Mondadori.
- Violante, Luciano: *Mafie e antimafia. Rapporto '96*. Roma-Bari, 1996, Gius. Laterza & Figli S.p.A.
- Lodato, Saverio: *Dieci anni di mafia*. Milano, 1990, RCS Rizzoli Libri Italiani S.p.A.
- Siebert, Renate: *Secrets of life and death: Women and the Mafia*. London, 1996, Verso.
- Lupo, Salvatore: *Storia della mafia dalle origini ai nostri giorni*. Roma, 1993, Donzelli Editore.
- Coletti, Alessandro: *Mafie*. Torino, 1995, Società Editrice Internazionale.
- Povoledo, Elisabetta: In Sicily, an Arrest Could End 'Pax Mafiosa'. *The New York Times*, 12 April 2006.
<http://www.nytimes.com/2006/04/12/world/europe/12cnd-mafia.html?ex=1302494400&en=a468ce6046014cda&ei=5088&partner=rssnyt&emc=rss>.
- Sáling Gergő: A vézna a szicíliai maffia új feje, *Origo*, 2008-08-03.
<http://www.origo.hu/nagyvilag/20080803-matteo-messina-denaro-portrea-cosa-nostra-fonoke.html>.